

A 5277

G. R.

Jakobson.

Tartus.

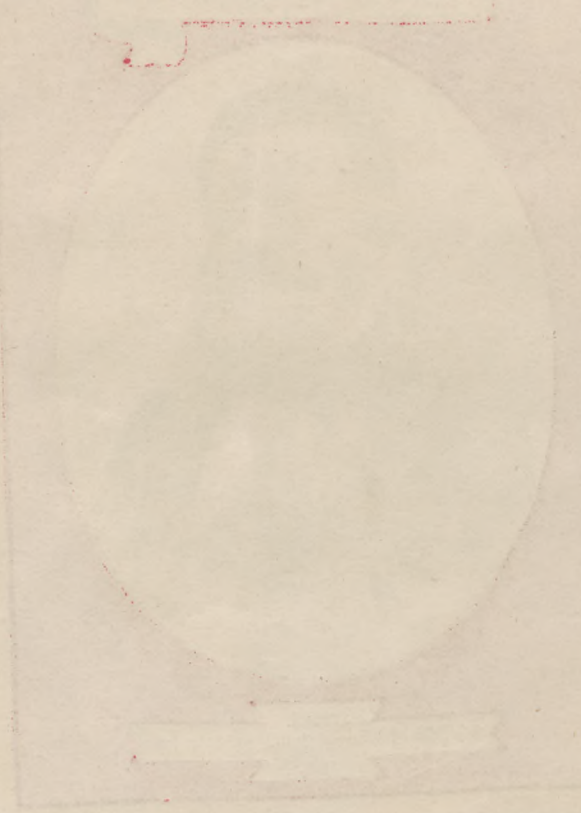
• Schnakenburgi trükk ja kulu. •

1883.

Rel. 1.25

5096

Rel. 0.60

G. R.

Jakobsoni

elulugu.

Tema mälestuseks

pühendatud.

Tartus.

Schnakenburgi trükk ja kulu.

1883.

3 ensuri poolest lubatud. — Tallinnas, 16. Okt. 1882.

RAHV. TEAD. K. KIRJANDUSMUSEUMI

Kirjandusmuuseumi

Arhiivraamatukogu

93016

Carl Robert Jakobson.*

Kes korra terve aasta ajalehed kätte võtab ja nende uudised terawama filmaga tähele paneb, peab lugedes kahwatama, kui ta nii palju tähtsaid mehi elust lahkunud leiab olevat. Ülemad ja alamad, rikkad ja waesed, kiidetud ja laidetud lõpetavad aasta joooksul oma elupäiwi ja ruttavad Manala majadesse oma ilmalist wäsimust puhkama. Ei ole filmapiilkugi, mill Doone wägew käsi ilma armuta üht ehk teist elawate seast ära ei tõmmaks. Pea lõikab ta õie kõige paremal õitsemise ajal maha, pea nupu, enne weel kui see õitsema saanud, pea jälle õitsenud lille. Ilma kutsu-

*) Meie kirjume Jakobsoni oma wiie järele Carl ehk küll muidu wiisiks ei ole seda nime nii kirjutada, waid Karl.

mata astub ta kotta ja ilma eotamata
alustab ta sagedaste oma tööd. Tema
wasta ei kesta mõõk ega piik, ei kants ega
linn, ei ühegi inimese jõud ega tarkus, ta
nopib, kust tahab ja wiib, keda iganes tahab.
Kuid igapäewane maailma elu jääb endi-
seks. Põllud, hooned, kuld ja hõbe, mida
lahkunud inimene waewaga eneselle korja-
nud, ei tea palju muutusest: sagedaste nä-
hikse, nagu ei paneks inimesedki, teada muu-
dugi peale sugulaste ja lähemal olijate sur-
mast suuremat tähelegi. Surma järele kae-
batakse ja kurdetakse küll lahkujat taga,
aga pea jääb lahkuja kuu kaugele ja teda
tuletatakse waewalt weel meelde. Warsti on
ära läinud inimese ase täidetud; sagedaste
astuwad tublimad ja osawamad jõud tema
asemelle. Sagedaste jääb ometi auks nähta-
waks, nii kange hoolega kui ka seda täita
katsutakse. Waata metsa, kus tugew tamm
maha raiutud. Noori wõsusid kasvab küll
palju tema juurel, aga kas neist ükski wana
puu sarnaseks saab, seda ei tea keegi ütelda.
Ja kui ka kasvab, peab tihti kaua ostama,

enne kui neist sedasama tulu saab, mis wana andis.

Otse niisugune lugu on meie isamaalgi sündinud. Mja tuuled ja tormid on ühe mehe maha murdnud, ühe isamaa poja hauda wiinud, keda wäga palju puude walitsejaks tammeks pidasiwad, keda hull ligidal ja kangel taga nutab, kes kange käega Eesti politikat juhtida on püüdnud, kes, kui ta eluaeg ka pikk ei olnud, ometi otjatumat tööd on teinud. See mees on G. R. Jakobson. Kui kellegi elu tähelepanemise wäärt on, siis on see just tema elu. Muustus ühel pool ja wihkamine teisel pool on tema tegewust alati saatnud; ühelt poolt on teda jumalikul wiisil kiidetud ja taewasse tõstetud, teiselt poolt aga põlatud ja helwetille antud. Ühele on ta hirmuks, teisele armuks ja kõige suuremaks rõõmuks olnud. Wägewalt puutuwad siin wastakohad silma, tema tööpõllu arwustusest wastakohad, nagu neid wäga harwa leida. Tema täielikku elulugu pole nende ridade kirjutajal mitte lugejatele ette maa-

lida, aga et nii mitmelt poolt tema elu-
lugu ja tegewust teada saada on soowitud,
feda tänini ometi weel ei ole ilmunud,
loodame, et etsiotsja selle katsegagi lepitakse.

Carl Robert Jakobson sündis Tar-
tus 14 Juuli kuu päewal 1841. Tema
isa Adam Jakobson oli sell ajal Tartu
suurkooli teendriks. Terasa wainu ja hoolsa
õppimise läbi kogus ta eneselle aega mööda
häid tundmisi. Iseäranis armastas ta
muusikat ja kandis rohkel möödul selle har-
jutamise eest hoolt. Nii oma teaduste lai-
endustes edasi sammudes wõttis isa wiimaks
nõuaks katset teha, kas ta sammu kõrge-
malle ei saaks astuda. Suurkooli teendri
palk ei olnud liig suur ega põli kuldne;
sellepärast püüdis ta eneselle paremat ame-
tit. Et ta suur laulu armastaja ja muu-
sika tundja oli, kes Tartus nooremaid mehi
laulmisele waimustas, hakkas ta eneselle
kõstri kohta kuulama. Snn tuli temale
appi, nii et ta soowitud koha Torma kihel-
konnas peagi sai. Carl oli sell ajal kolm
aastat wana, kui isa Tartust õpetuse hallika

äärest lahkus. Siiski näitas lugu, nagu
oleks lapsuke ometi oma kolme eluaastaga
sealt hallikalt hulga jeda karastawat jooki

C. R. Jakobson,

sünd. 14. Juulil 1841, surm. 7 Märtsil 1882.

enese fiske imenud, kelle peale toetades ta
edaspidi nii julgeste maailma wasta wõis
hakata.

Torinas algas isal uus tööpõld. Suu-
 rel mõõdul pidas ta siingi laulu ja mängu
 harjutamise eest muret. Tema asutas laulu
 ja mängukoori ja äratas rahvast osawõt-
 misele muusika põllul. Tema mängukoori
 armataks meie maa esimeste kooride sekka
 ja tema tublidusest kõneldaks praegugi veel
 kiitusega. Mitte üksi oma kihelkonnas ei
 elustanud agar kõster inimesi, vaid ka kau-
 gemal oma kooriga ühes ja teises paigas
 kontserti andmas käies. Nii ulatas tema
 oma mängijatega korra koguani Soome
 maalegi, kus mehed Soomlaste rahul ole-
 miseks nii hästi Helsingis kui ka maal
 Tanakkala kihelkonnas oma osawust näita-
 siwad. Mängukoori pilt ilmus hiljem „Suomen
 Kuwalehdes“, mis nende ettevõt-
 mise kiitusega kõneles.*) — Aga ka kir-
 jadega katsus Adam Jakobson kaugemal
 olijaid muusika armastusele ja harjutusele
 waimustada. Nii ilmus tema sulest esmalt

*) E. A. Jakobsoni pilti ja elulugu on hiljut
 Soomes ilmunud, kus Dr. A. Granfelt „Ransan-
 walistus-seuran Kalenteris 1883“ Jakobsoni
 kohta pikemalt on kirjutanud.

pisukene raamatukene „Torma mängu-
 koor“, 1857 suurem raamat „Talu-
 rahwa südamerõõmust. Mõni
 armastuse sõna mängu- ja laulu-
 sõbradelle“ ja viimaks 1862 kuulsa män-
 gumeistri „Joosep Haideni elukäik,“
 mis hiljuti kolmandas trükkis juba wälja
 antud.

Isa tegewus laulu ja mängu põllul
 kui ka kirjanduse wäljal leidiswad aegjaste
 laste südames maad, nii et nemadki pea
 isa eesmärgi järele hakkasiwad käima. G.
 R. Jakobson andis hiljem hulga laulusid ja
 lauluwiisid wälja ja ta õde Tida, praegune
 proua Thomson, on laulupõllul nii usinaste
 ammunud, et ta koguini kunstilauljaks on
 saanud ja awalikult suure rahwa kogu ees
 laulnud ning palju kiitust teeninud. — Ta
 kirjanduse wäljale on peale Carl Jakobsoni weel
 tema wend Geduward astunud, kes kunstpildi
 loikaja ametit õppinud. Tema on mitmelle
 wenna raamatulle pildid muretsenud, aga
 ka ise raamatuid kirjutanud ja neid oma
 kujudega kaunistanud, nagu kolm „Laste

šõpra" ja kaks jagu „Siioni sõnume-
tooja lehte seda tunnistawad." Nende sijal-
dus waimulik. Tähelepanemise wäärt on üle-
pea wahel mõlema wenna wahel: kuna Carl
Jakobson rahwast isamaaliselle ja rahwus-
liselle tundmisele äratas, püüdis Eduard
Jakobson rahwa seas waimulikku elu ja
waimulikku tundmist edendada.

Tormas elas G. R. Jakobson oma
noore põlwe. Et isa ühel hoobil kõstri ja
kihelfonna koolmeistri ametit pidas, sai
poisike isa käest esimese õpetuse. Siin
leidis ta lahkeid seltsimehi, kellega ta ühes-
koos kaunis looduses ennaft rõõmustas
ja Gesti metsi ja mägesid läbi rändas.
Nimelt on nimetada tuttav kirjanik
Jakob Pärn, kes Tormas sündinud
ja kellega Jakobson lapselõlwest saadik sur-
mani käsi käes kõndinud.

Isa õpetus ei ulatanud ometi liig kau-
gelle. Pea oli poisike sellega walmis. Mis
nüüd? Hea meelega oleks isa küll poega
Tartus kõrgemini katsunud koolitada, aga
see maksis palju raha ja seda ei olnud isal.

Ometi ei arwanud isa siia maale saadud õpetusest veel küll olevat. Poiss pidi edasi õppima minema, aga kuhu? Viimaks leiti hea nõuu. Walga seminari pidi ta minema, seal wõis ta kõige wähema kuluga oma õppimist lõpetada. Sinna ei wõetud aga nii noorest wasta, waid alles 17 aasta wanaduses. 16 aastaseks saades läks noormees ennaft ometi pakkuma. Tema terast meelt ja küpsset waimu pandi wäga imeks. Eugu lõpes sellega, et noormees seminari kaswandikuks wasta wõeti.

Ufinaste õppis nüüd noormees uues koolis edasi. Aga enne kui ta seminaris oma õppimist jaksas lõpetada, suri tema isa. Torma koguduse meelest oli isa wäga armas olnud; nemad tahtsiwad oma armastust ja tänutunnistust sellegi läbi üles tunnistada, et poja surnud isa asemikuks walisiwad. See oli aga alles kaks aastat seminaris olnud; üks aasta kulus weel ära, enne kui teda ekfamile wasta wõeti. Kogudus ei hoolinud sellest siiski midagi, waid wotas kannatlikult nii kaua kunni noor-

mees aasta pärast seminarist koolmeistri tunniskirjad kätte sai.

Üheksateistkümnne aasta wanaduses astus noormees isa töö wäljale. Suure hoolga wõttis ta tööd käsile ja katjus parandada, kus puudusi filma puutus. Kuid niisugune ettemõtmine nähti foguduse kõrgema seisuse liikmete filmas liig olevat. Noormees ei pannud ometi nende arwamisest palju tähele, waid tegi tööd ühte foodu edast. Tüli tõusis. Ei aidanud muu nõuu kui et noormees oma ameti käest maha pidi panema. Sest ajast saadik kees tema rinnus elaw wihatuluke Sakslaste wasta. Kus iganes wõimalik, astus ta nende wasta wälja ja andis neile nii tubliste pihta kui jaksas, olgu suusõnaga ehk kirjadega. Seda wiha kandis ta jurmani jõudames.

Samburis leidis noormees uue koha. Aga siiaagi ei jäänud tema kauaks. Tema palk oli wäga wäike; sellega pidi ta ennast toitma ja peale selle weel wana eide, ema, kolme õe ja kahe wenna eest hoolt kandma.

Ei ole ime, et tema palik nagu mee tili
 palama pae peal ära kadus. Pea selle
 järele sai üks wend ometi eneselle walitseja
 koha; ta wõis nüüd ema, õed ja wenna enese
 juurde wõtta ja nende eest hoolt kanda. Nüüd
 oli Carl jälle pisut wabam. Ta andis
 Samburi koha käest ära ja läks Peeter-
 buriisse, lootes, et ehk käsi seal paremini
 hakkaks käima. Selgeste sai ta aga aru,
 et kui ta kõrgemale tahtis peaseda, tema
 suuremat tundmist ja õpetust tarwitas.
 Seda tahtis ta eneselle muretseda. Nüüd
 algas tema elus suur püüdmine, rohke töö-
 tegemine. Tundisid andes ja ise õppides
 istus ta hommikust õhtuni raamatute kallal,
 et suurele sihile läheneks. Ränk ja raske
 oli ettewõtmine. Mis teised aastate kaua
 koolides õppinud ja osawaid õpetajaid enes-
 talle õpetada lasfnud, seda pidi ja tahtis
 noormees oma käe peal kõik ära toimetada.
 Mõni teine oleks ammu meele ära heitnud,
 aga Jakobsoni ei kohutanud otsata töö mitte
 tagasi. Hooliga uuris ta wanu keelesid ja
 luges iseäranis Cicerod, kelle eõhjuse-

mõtetest tema paljugi edaspidises elus eneselle juhiks wõttis. Ta ta waew ei olnud asjata. Suure usinuse ja otfata hoole läbi jõudis ta wiimaks nii kaugelle, et gümnaasiumi ülema kooliõpetaja eksamit ära tegi. Nüüd astus ta otsegu uude elusse. Rikkama rahwa ja kõrgema seisuse uksed seisiwad tema ees lahti ja ta wõis oma elujärge parandada. Tema sai mitme tähtsa perekonnaga tuttawaks, kellega läbi käimine tema elu kehituses palju on mõjunud ja temale rohkestest tähelepanemisi kauniks waraks kaasa annud. Tema hakkas nüüd gümnaasiumides ja rikka rahwa juures kodu lapsi õpetama, sai selle peale ühe wüürstimajas koha ning wõeti siis koguini keiserlikku majasse kodukoolmeistriks. Tema õpilane oli praegune Greeka kuninganna Olga.

Peeterburis elades tuli Jakobsoni elule pööripäew; tema sai rahwuslikeks meheks ja hakkas rahwa kasuks tööd tegema. Koolides oli tema Saksa keelt õppinud ja Walga seminaris koguini ära saastatud.

„Saksa keeles tegin mina laulusid ja mõtlesin nagu Sakslane,“ ütles ta hiljem ise. „Gesti rahwa ja Gesti püüdmised olivad minuist hoopis mõeraks läinud. Saksa õpetus oli Gesti waimu, mida ma isamaast pärinud, peaaegu täiesti ära lüüa-
tanud.“ Tormas isa ametit pidades oli küll Sakslaste wiikamine tema südames põlema süttinud, aga see wiha ega wiikamine ei jõudnud teda üksi weel rahwusli-
seks teha. Rahwa kasuks tööd teha ja rahwa kasuks oma elu jõudu ohwerdada, seda suurt kasku ei tunnud ta weel. Seda pidi ta kangel oma sugurahwast Peeter-
buris õppima.

Peeterburis elades sai noormees professor S. Kõleriga tuttawaks. Prof. Kõler tegi temaga pea isamaaliste küsimuste üle juttu, nägi aga warsti, et noormees nendega liig wäha tuttaw. Seda tähele pannes hakkas ta noorele mehele õpetust andma. Sel-
geste seletas prof. Kõler temale ära, mis-
sugusel järjel keegi peab seisma, kuidas isa-
maad armastama ja kuidas rahwa kasuks

tööd tegema. Mis rahwaks keegi sündinud, selle kasuks pidada ta elama. Kes Gesti lastes sündinud, pidada Gesti lasteks jääma ja Gesti rahwalle ja maale omae jõudu ja rammu ohwerdama, mitte aga Sakslaseks ehk mõne muu rahwa liikmeks saama, kui sest filmapilgul ka rohkem tulu tõutagu tulewat.

Professor Köleri sõnad mõjusiwad suurel mõõdul. Jakobson jäi mõtlema ja sai peagi aru kätte, et Köleril täieste õigus. Gesti filmapilgust astus ta uude elujärku oma elus. Tema katsus nüüd hoolt kanda, et Köleri õpetused paljaks õpetusteks ei jäänud, waid et neid täideti. Tema lahkus Saksa waimust täieste ja hakkas mõtlema nagu õige Gesti lane. Gesti saadis tundis ta, et tall isamaa oli, kelle poole kindel side teda tõmmas ja kelle wasta elaw tuluke tema pöues peasis immitsema. Saksa meelelisena oli ta ilma isamaata, oli nagu üksik lind oksal, kes efsides ühest kohast teisi lendab.

Waewalt oli Jakobson Gesti meeleliseks saanud, kui ta kae tööle pani, et Gesti

laste kasuks tööd teha. Gesti elades olid mitmesugused isamaalised puudused temale silma paistnud. Need tegid temale kurwa meelt. Iseäranis haleda südamega mõtles ta aga Gesti koolide selleaegse viletsa järje peale, kelle kasvatusteaduslised abinõud peaaegu täieste puudusid. Nende ja muude puuduste vastu astus ta esimest korda Gesti Postimehes 1865 avalikult välja ja nõudis siin ja seal uuendust, parandust, muutust. Sule sõda tõusis. Mitmed, kelle meelewilla aluseist esinetest Jakobson kirjutas, ei sallinud seda. Nemad astusid Jakobsoni vastu välja ja püüdsid tema nõudmist tühiseks teha. Aga sest ei hoolinud Jakobson. Uueste ja uueste näitas ta puudusi kätte, äratas isamaalist ja rahvuslist tunnet ja wastas waenlastele nõnda nagu nad seda ära teeninud.

Ikka selgemini sai Jakobson aru, et paljas abi nõudmine ja puuduste kätte näitamine üksi ei aita, waid kui lugu paranegu, tema ise puudusi peab katsuma kautada. Et tema palju kasvatusteadust uurinud

ja Eesti koolide wiletsat järke tundis, hakkas ta siin kõige esmalt tööle. Nii ilmus siis 1866 tema „Uus Abitja raamat, kust wiiekümne päewaga lugema ja kirjutama võib õppida,“ mis kolme aasta eest teist korda trükitud. Suurem puudus kui Abitjast oli koolidel ometi lugemise raamatust. Abitjaid leiti enne mõndagi, kui need ka kõigi uuema aja nõudmist ei jõudnud täita, aga lugemise raamatut ei olnud sugugi. Seks pruugiti enamiste igas kohas waimulikku raamatuid. Et lastele kohalikt raamatut muretseda, walmistas Jakobson „Kooli Lugemise raamatu“ esimese jau, mis 1867 trükiti välja tuli. Mitmes kohas wõeti raamat kooliraamatuks wasta, aga teisel tehti selle kohta palju kára. Siwi maal sai raamat aega mööda ometi aset, aga Eesti maal pandi pea tema laialelagunemise tee kinni; Rapla õpetaja Malmi sulest ilmusiwad koolide lugemise raamatuks „Pauhud ja Lood,“ selle jauks peaaegu kõigi koolide ukssed lahti teha lasti. Sell kombel wõis

fiis Kooli lugemise raamat 1882 alles wiiet
korda rahwa ette astuda.

Oli Jakobson oma kirjutustega Eesti
Postimehes enne juba tuttavaks saanud,
fiis põhjendas ta wiimse raamatuga oma
kirjaniku kuulsust täieste. Seda kuulsust
kaswatasiwad uued tooded. Järgmisel aas-
tali Imus tema sulest „Wäikene geografia“
kolmes raamatus, koolidelle õpiraamatuks
kirjutatud, kelle jauks ta hiljem „Kooli
Atlasi“ parandas. 1874 trükiti „Kooli
Lugemise raamatu“ teine jagu. Kooli-
raamatuks ei ole see siia maale mitte saada
jaksanud. Tema on koolide tarwituseks ära
keeldud, kudas ööldakse, oma rohke isamaa-
lise sisalduse pärast, mis siin enam leida
kui esimeses ja kolmandas jaus, mis
1876 trükiti. Need kolm kooli lugemise
raamatut oliwad poislaste koolidelle kirju-
tatud; 1880 andis ta tütarlaste koolidelle
iseraamatu „Helmed“ wälja. 1878 oli tema
„Saksa keele õppimise raamat“ trüki
läbi awaldatud.

Iseäralikku suurt äratust töiwad aga rahwalle Jakobsoni esmalt Wanemuise seltsis peetud ja siis trükitud „Kolm isamaa kõnet.“ Senni ajani ei olnud Gestlastel wana aja poolest mingisugust teadust, mingisugust raamatut. Talurahwa Postimees oli meie maa ajaloost omal ajal küll pisut kõnelenud, aga seda oma iseäraliselt kannalt teinud. Wähä inimesi oliwad seda lugenud ja needki vähäd seda ammu juba unustanud. Nüüd aga ilmuksiwad „Kolme isamaa kõne“ sees korraga elawad kujud minewikust, mis Gestlastele selgete wärawidega nende kannist muinasaega, siis algawat koledat minewikku ja wiimaks wiletjat olewikku ette maalisiwad. Suure isuga lueti neid kõnesid. Kui ka wäga palju peetud kõnedest kitsa wärawa taha finni jäänud, jõudis järelegi jäänud osa ometi weel küllalt rahwalle tema seisupaika selgets teha. Esimene trüki käsikirja kinkis Jakobson Wanemuise seltsile, kus tema need kõned pidanud. Nimetatud seltsi raamatukogu wõib praegu näha,

mis moodi „Kolm isamaa kõnet“ esiotja
olnud.

Kes isamaa poegist „Kolme isamaa
kõnet“ iganes luges, ärkas ja märkas. Isa-
maa armastus hakkas kõikide südames loitma.
Niisugust nähtust peeti aga teiselt poolt
kardetavaks ja kahjuliseks ja katsuti nii
palju takistada kui võimalik. Tallinna
Sõbra praegune toimetaja W. F. Eich-
horn võttis suure töö enese peale. Tema
kirjutas Sakobsoni „Kolme isamaa kõne“
wasta raamatu „Rahu kosutab, waen
kautab.“ See raamat oli Eesti kirjanduses
esimene, mis teise raamatu wasta kirjuta-
tud. Selle raamatuga tahtis Eichhorn
näidata, nagu oleks suur jagu Sakobsoni
ütlust aiwa walepõhja peal, nagu ei oleks
Eestlastel iial seda tähtsust olnud, mida
Sakobson neile annud ja nagu käiks nende
käsi õige hästi. Tema tunnistuse järele
olnud Sakobsonil üksnes tahtmine oma
raamatuga kangel wihawaenu Eestlaste
ja Sakslaste wahel külwada. Rahwas
mõistis ise ometi selgeste ära, kumbal pool

õigus oli: Eichhorni kirja pandi väga vähä tähele. Jakobsonil oli esiotja nõuu Eichhornille tublit wastust anda, mispärast ta siis ära keelis, et keegi enne aegu Eichhorniga ei hakkaks tülitsema; tema lubas ise seda Eichhorni tõuku tappa. Aga nähes, et Eichhorni raamat rahwa pool unustusesse jäeti, ei arwanud Jakobson tarwis ega Eichhorni kirja selle väärilist olemat, et tema wasta pikemalt kirjutaks. Ülepea tõi Eichhorni kiri enam kasu kui kahju. Rahwas hakkas nüüd wast öiete „Kolme isamaa kõnet“ tähele panema. Mõne aasta pärast lõpes juba raamatu trükk otja, kuna raamatu soowijate arv ikka enam kaswis. Jakobsoni sõprade esimene töö oli siis pärast Jakobsoni surma „Kolme isamaa kõnet“ uueste trükkida lasta Jakobsoni kirjade esimese numri all.

Aratust mitmelle waimule tõi ka Jakobsoni 1868 kirjutatud, aga 1872 ilmunud näitemäng „Arthur ja Anna“ ehk wana ja uue aja inimesed, kus Sakslaste selga

rohket pillkamist lastakse sadada. Kana
aega ja väga mitmes kohas oli selle näite-
mängu näitelawale kandmine ära keeldud,
kunni wiimaks ometi Peterburist luba toodi
ja tükk nüüd ju mõnes paigas on eten-
datud.

Selle aja sees kui Jakobson nõnda
kirjanduse põllul rohkesti tööd tegi, jättis
ta Peeterburis keiserlikus peres kodukool-
meistri koha maha, lahkus ülepea Peter-
burist ja asus Tallinna. Siin wiibis
ta mõne aasta. Ikka selgemaks läks tema
nõuu koolmeistri ametit täiesti maha panna
ja põllumeheks heita. Selle ettevõtmise
kordasaatmiseks ostis ta eneselle Wändra st
Kurgja talukoha ja hakkas põllumeheks.
Põllumehe põli oli temale noorest põlwest
jaadik alati armas olnud. Su Peeterburis
elades kirjutas tema Eesti põllumeestele
filmaringi laiendamiseks raamatu „Teadus
ja seadus põllul“, mis 1869 ilmus.
Warsti selle järele walmistas ta Teaduse
ja seaduse teise jau, selle siisu esimese jau lõpe
teada annab. Et esimene jagu aga ka-

finaste osawõtjaid leidis, ei ole teist jagu tänä päewanigi ilmunud.

Põllumehe põlwes hakkas Jakobson põllutöö kirjandust alles õige rohkesti kasutama. Pea peale Wändrasse elama asumist waliti teda „Pärnu Põllumeeste Seltsi“ ja wähä aega hiljem „Wiljandigi Põllumeeste Seltsi“ esimeheks. Seltside juhatamine fihutas teda suuremale tööle ja kangemalle uurimisele põllutöö asjus. Seltsides oli kõige rohkem temal kõnesid pidada. Need kõned andis ta hiljem wälja, et need rahwale wäljas pool seltsiisidki kasu tooksiwad. Nii ilmusiwad siis Jakobsoni töö wiljana mitmed põllumeeste raamatud; esimene „Kudas põllumees rikkaks saab“ 1874. See äranis palju tööd tegi tema järgmisel aastal, ehk siis küll tema sulest midagi ei ilmunud. Tema tooded nägiwad alles aasta hiljem päewawalgust. 1876 trükiti „Kolm põllumeeste kõnet,“ „Unid,“ „Edasi,“ kus ta enam Pärnu Põllumeeste seltsi wiie aastastest tegewusest jutustab, „Karjad ja nende saagid,“ „Kes tahab, see mõis=

tab, „Üks kõne“ ja „Mõni sõna
 fewadiseft rõõmust.“ Särgmisel aastal
 (1877) tuli Jakobsoni sulest aga üks põllu-
 meeste raamat välja, nimelt: „Eesti
 hobused.“ Pea selle järele uue ajalehe
 luba saades, mis politika ja kirjanduse kõr-
 was ka põllutöö leht pidi olema, jättis ta
 walmis tehtud kirjalised tooded põllutöö kohta
 kõik oma lehe jaoks, kus need siis ka hil-
 jem ilmusiwad.

Ka laulmist ja mängimist edendas Ja-
 kobson omal mõõdul. Esimeseks laulupiduks,
 mis 1869 Eesti rahwa wiiekümne aastase
 wabaksjaamise mälestuseks Tartus ära peeti,
 saatis Jakobsoni julg „Wanemuise
 kandlihealed, esimene jagu“ ilma,
 kelle laulud lühikese ajaga rahwa seas väga
 tuttawaiks saiwad. Raamatu teine jagu
 anti kolm aastat hiljem välja. Teise jauga
 peaaegu ühel ajal trükiti ka „Rõõmus
 laulja,“ kus ta suuremalt osalt Kooli-
 lugemise raamatu laulusid nootidega kooli-
 lastele laulmiseks 1872 välja andis. Enne
 seda awaldas ta 1870 „C. R. Ein-

nutaja laulud," kus 13 algupäralist ja 14 ümber pandud luuletust leida. Viimased on enamiste Saksa laulikute Schilleri, Heine ja Göthe tööd. Pärast seda ei ole tema sulg enam palju luuletusi paberisse pistnud; mis ta on luuletanud, need on ta oma lehes avaldanud.

Niisama nagu laulmist ja mängimist katkus Jakobson meresõitu ja laewade ehitamist edendada. Juba 1868 kirjutas ta kuulsa Läti kirjaniku ja laewasõidu edendaja G. Woldemari kirjade järele wäikse raamatu „Meie kauba-laewawägi Lääne meres," kelles ta elawalt kätte katkus näidata, misjugused meremehed Gests-lased ennemuiste on olnud ja kui pisukeseks nende arv nüüd jäänud. Kauplemise kasu ja laewade ehitamise tulu seletades andis ta kõigile mereääristelle inimestele nõuu ilma aja wiitmata kätt tööle panna ja laewu hakata ehitama, mis neile suurt rikkust tuua. — Enam kui kümme aastat pärast seda kirjutas ta 1879 uue kirjaga „Meie

Laewamehed" rahwast meremeesteks heitma, laewu ehitama ja kauplemas.

Rõige suuremaks peab ometi Jakobsoni tegewust ajakirjanduses nimetama. Duba Peeterburis olles wõttis Jakobson 1867 nõuuks, uut Eesti keele ajalehte wälja andma hakata, et sellega rahwa äratuseks ja isamaa edenduseks enam tööd wõiks teha, aga luba jäi tulemata. Seda oodates kirjutas Jakobson Eesti Postimehes ühte sõodu edasi. Pea jättis ta aga selle töö järele. Seitsemekümnenadal aastal tõusis tema ja Eesti Postimehe toimetuse wahel tüli. Tema kirjutused muutusiwad ikka ofkalisemaks ja haawasiwad mitut meest. Niisugune haawamine ja pihta andmine ei sündinud Eesti Postimehe leplikku ja rahu armastawa politikaga kokku. Lugu lõpes wiimaks sellega, et Eesti Postimehe toimetus ja Jakobson täieste ühest teisest lahku läksiwad. Jakobson andis Eesti Postimehele süüis, et toimetus liig Sakslaste poole hoida, ja ei tahtnud temaga enam midagi tegemist teha.

Nüüd ei võinud Jakobson Eesti keelt
 ajalehtedes kuskil enam kirjutada. Uueste
 hakkas ta sellepärast iseeneselle lehe väljaand-
 mise luba paluma. Et aga luba tuleks palju
 aega võttis ja tähtsad isamaalised küsimu-
 sed läbirääkimist pärisivad, mida Jakobson
 wait olles pealt ei võinud waadata, hakkas
 ta Saksa keeles Tartu „Neue Dörptsche
 Zeitungis,“ mis sell ajal wabameeleline oli,
 nende kohta oma mõtteid avaldama. Aga
 mõne aja pärast pidi ta siingi tööd lõpe-
 tama. Hasselblatt sai lehe toimetajaks ja
 nüüd muutus leht kõige kangemaks wana-
 meeleliseks ja wanameeleliste eestkostjaks,
 kelleks ta tänapäewani on jäänud.

Kümne aastase luba ootamise järele tuli
 wiimaks aeg, mill tema seda sai, mida nii
 kaua ju igatsenud. Temale anti õigus aja-
 lehte „Sakalat“ välja andma hakata.
 Kõik ärksamad isamaa pojad rõõmusta-
 siwad selle tähtsa sõnume üle, kõik hõista-
 siwad temale wasta ja pakkusiwad temale
 töötegemiseks ja abiks kätt. Mitmejugu-
 takistustega pidi Jakobson enne ometi wõit-

Tema kui „Sakala“ 11 Märtsi kuu päeval 1878 esimest korda võis ilmuda. Ütlemata lahkestest võtsivad isamaa sõbrad lehe vastu, kelle juhtmõtted kõige tähtsamad Eesti mehed lehe kaastöölisteks nimetasivad. Sulgeste hakkas Jakobson nüüd uuendusi, parandusi ja muutusi nõudma. Kohudes paniwad jeda Saksa ajalehed tähele ja astusivad kooris Sakala vastu välja. Ka „Kristirahwa pühapäewa leht“ võttis Eesti lehtede seas Sakala vastu waenu mõõga kätte. Jakobson ei hoolinud kõigest sest midagi, waid ladus pihta, kus tarwis armas olewat, ja nii walustaste, et luusse ja üdisse mõjus. Kes ta wastane oli, sellele andis ta oma waenu färedal kombel tunda. „Waenlasele waenlane, sõbrale sõber!“ ütles ta ise. Wastaste wiha kaswis ifka suuremaks Sakala vastu. Nad armusiwad iga nõuu ja abi välja, kudast Sakalalle takistust teha. Et muu asi ei maksnud, peeti kõige paremaks omalt poolt uut lehte hakata välja andma, kes Sakala jõudu murraks ja tema jüngerite armu

wähendaks. Ja uue lehe toimetajaks, ränga töö kordasaatmiseks, oma kasu eest kostjaks ja rahvuslise liide wasta wõitlejaks walisidwad head herrad Jakobsoni wana wastase W. F. Eichhorni. Ette nägiwad nad juba und, et see kõik nende magusad lootused täidab.

Sakala sõbrade arv oli wahel ajal kauniste kaswanud. Täie julgusega hakkas Sakala oma teist aastateed käima. Aga enne kui kangelaste leht, mis Sakalat ära ähwardas neelda, oma missiooni tööd wõis algada, tuli ilma ootamata 28 Aprilli kuupäewal ministri poolt käsk, mis Sakala kaheksaks kuuks finni pani. Selle läbi saidwad wastased tüfiks ajaks rahu ja tüli jäi soiku. Ja tüli oligi suureks kaswanud, ei mitte üksi Saksa lehtega, waid ka Eesti lehtega. Senni ajani ei tuntud tüli Eesti ajakirjanduses sugugi. Rääkis Saksa ehk Eesti leht mis rääkis, seda waadati enamiste rahulikult pealt ega lausutud selle kohta sõnagi. Rahu pidada ja rahus elada oli jenni ajani Eesti ajakirjanduse

põhjusmõte olnud. Sakalal selle wasta kuuldi koguni selle wastalisi põhjusmõtteid: Rahu kautab, waen kosutab! Ja ses põhjusmõttes pidas ta nii wähä rahu kui iganes võimalik. Kus ta teistel wiga nägi, seal oli ta kohe käe pärast seda kätte näitamaks ja parandust nõudmas. Iseäranis witsutas ta Eesti Postimeest tema leplikku ja pikaldase politika pärast ja tõstis ta peale rahwa ees kaebdust, et ta küllalt Eesti laste eest ei kosta. Esiotsa waatas Eesti Postimees wagu si pealt; wiimaks lõpes kannatus ometi otsa ja ta astus Sakalalle wasta. See sünnitas esimest suurt sulesõda Eesti kirjanduses. Ka õpetaja S. Hurt pidi sest korra osa wõtma, kui ta ennast Sakala kaastöölisest lahti lõi, sest et Sakala politikaga enam rahul ei wõinud olla. Jakobson kirjutas pikad kirjad tema wasta, pani neid pärast Saksa keeldegi ümber ja andis „Offene Antwort“ nime all wälja.

Ehk küll palwekirjad Sakala pärast walitsusele sisse saadeti ja tema edasi ilmu-

mist paluti, pidi Sakala ometi määratud kahetsa kuud puhkama. Et oma lugejatele kahjutasumist muretseda, kirjutas Jakobson puhkamise ajal „Sakala kalendri põllumeestele“ 1880 aasta jauks. Mitme-
 sugused tahtistused tuliwad ette, nii et kalender alles 1880 aasta poole peal endistelle lehe lugejatele kätte võidi läkitada. Seda hiljaksjäämist ei pannud sõbrad tähele. See kalender kui ka „Galileo Galilei, üks walguse riigi wägew wõitleja“, ja „Meie laewamehed“, mis Sakalast wälja trükitud, need on ainukesed raamatud, mis ta lehe toimetuse ajal jaksanud kirjutada.

Kahetsa kuulise lehe kinni olemise järele astus Sakala 1880 aasta alustuses uueste teele. Tema töö oli aga juba palju raskem kui eelotsja, kus kõik Gestlased tema poole hoidsiwad. Uja jookkul tõmmasid mitmed mehed, kes temale hakatuses sõbralikult kätt pakkunud, kae tagasi. Siiski Jakobson selle peale ei waadanud. Ilma kõikumata käis ta oma rada edasi; ilma et ennast eksitada oleks lasknud, andis ta

pihta. Sa ta suurem lugejate hulk hõis-
kas temale wasta.

Ülepea oli Eesti elus aega mööda suur
muutus juhtunud. Sakala ümber kogus
ennast kindel lugejate hulk, kes ihust ja
hingest tema poole hoidis. Nõndasama oli
Eesti Postimehelegi wanu lugejaid jäänud,
selle juurde mitmed weel tulivad, kes Sa-
kala leerist lahkusiwad. Eesti rahwas lõi
ennast kord korralt kahte erakonda. Seda-
sama teed, mis lehed, rändasiwad tihti ka
lugejad. Lehe põhjusemõte, mis keegi luges,
tehti tihti lugeja põhjusemõttekski. Pea
läks lugu nii kaugelle, et lehe lugejatest
sedasama arwati, mis luetawast lehestki.
Oli leht kellegi wastane, siis oli enamiste
ikka ka tema lugeja selle wastane. Käsitusi
lehe ja lugejate wahel ei lahutatud enam pea-
aegu sugugi. Usaldus rahwa liifmete wasta
kadus ikka enam, kui need kudagi wiisi teise
erakonna poole hoidsiwad. Sagedaste waa-
tasiwad endised head sõbrad ja tuttawad
wõeriti ühe teise peale, kui nad politika-
listes küsimustes ühele poole ei hoidnud.

Rahwa wastaseks ja isamaa waenlasteks nimetati mõnda korda teise eraõnna edendajaid. Ühendus õitjes üksnes weel eraõnna; rahwa üleüldine ühendus aga puudus.

Ikka rohkem kaswis põnewus Eesti Postimehe ja Sakala wahel. Et Jakobsonile wõimsamalt wastu hakata, wõttis J. W. Jannsen Eesti Postimehele Harry Jannseni teiseks toimetajaks. Kuid politika järke see palju ei muutnud. Jakobson ei lootnud muutusest Eesti Postimehe toimetuses palju tulu. Ta kui H. Jannsen pea oma „Baltlase mõtted“ awaldas, algas wana lugu uueste Eesti Postimehe wahel. Wiimne leht tegi nüüd kõik Eesti Postimehe poole hoidjad „Baltlasteks“ ja andis neile ühte lugu seda nime.

Pea oli Sakala oma wõitlemisele abimehi saanud. Jakobsoni politikat edendas Pärnu Postimees ja hiljem Tartu Eesti Zeitung. Sakala wasta aga seisis Eesti Postimees ja peale selle ka weel Risti rahwa pühapäewa leht ja Tallinna Sõber.

Viimane hakkas kõigest jõust Sakala wasta. Jakobson wastas temale esiotsa omal wiisil, aga uue lehe wäheldusest tähtsusest aru saades andis ta teda edespidi oma pilkajate „Kallja Märdi ja Kallja Pärdi“ jaurks.

1881 aasta hakatusega loodeti esmalt Eesti aja kirjanduses ja politikas muutust tulewat. J. W. Tannsen ja Harry Tannsen lahkusiwad mõlemad Eesti Postimehe toimetusest ja andsiwad lehe A. Grenzsteini kätte, kes siia maale G. K. Jakobsoni kaastööline olnud. Pika wainu aja järele nähti wiimaks rahu tulewat. Aasta hakatuses tehti Tartus maha Sakala, Eesti Postimehe ja Pärnu Postimehe wahel rahu pidada. Aga ei kestnud kuigi kaua, kui wana tüli jälle algas ja Sakala ja Eesti Postimees uueste sarwed kofku löiwad. Jakobson andis Grenzsteinile süüks, et ta peaaegu sedasama teed käia, mida Tannsen enne. Ometi ei peajunud riidu tulude esiotsa weel wana wiisi loitma.

Wahel ajal oliwad pakjud müristamise pilwed kofku kogunud ja heljusiwad ähwar-

dades pea kohas. Shk oli segane ja lām-
 mataw. Müristamine tuli shk puhas-
 tama. — Jakobsoni waenu nooled lenda-
 siwad wiimsel ajal terawaste Gesti Kirja-
 meeste Seltsi eestseisuse liikmete pihta, kelle
 tegewusega tema rahul ei olnud. Sa üle-
 pea astus põnewus seltsis Sakala meele-
 liste ja mitte Sakala meeleliste wahel ikka
 selgemalt päewa walgelle. Ühed ei olnud
 teiste tööga rahul. Wibu seisis täies win-
 nas ja tarwitas weel wäha puutumist kat-
 femiseks. See tund tuli peagi. Kirjameeste
 Seltsi eestseisus, kes enamiste Sakala was-
 tane oli, tüdines wiimaks ära ja wõttis
 nõuuks oma ametit maha panna. Seda
 tegi ta siis ka Augusti kuu koosolekul 1881.
 Uue eestseisuse walimine algas. Healte enamus
 oli Jakobsoni sõbrade pool. Nii juhtus siis,
 et Jakobson, kes hilja aegu enne seda teiste
 Gesti saadikutega keisri ees käinud ja selle
 läbi oma erakonnas jälle hulgagi tõusnud,
 Gesti Kirjameeste Seltsi lahkunud esimehe
 J. Hurti asemelle uueks G. Kirjameeste
 Seltsi esimeheks waliti abilisest, kelle ame-

tit ta siia maale pidanud. Sakala was-
tased ei tahtnud Jakobsonil juhatuse all
tööd teha, vaid astusiwad seltsist täieste
välja. Selle juhtumise pärast sündis nüüd
Cesti Postimehe ja Sakala wahel uus ja
tuline julesõda, mis peaaegu aasta lõpetu-
seni kestis. Mis Jakobsoni kõige enam
kurwastas, oli see, et Cesti lauluisa Wiru
laulik Dr. F. R. Kreuzwald, kes Sakala
ilmumise ajal Jakobsonile südamest täht-
pakkunud ja kaua aega agar Jakobsoni
kaastööline olnud, kord korralt ikka rohkem
temast eemale taganes, Cesti Kirjameeste
Seltsi auuesimehe ameti, mida ta senni ajani
pidanud, käest maha pani ja teistega
ühes seltsist hoopis lahkus. Pea astus
ta Cesti Postimehes awalikult Jakobsoni
wasta välja. Kui Kreuzwald Jakobsoni
wastuste peale waikis, ei saanud tüli liig
pikaks minna.

Jakobson seisis nüüd kõige kõrgemal auu-
järjel. Wastastest oma rahwa seas oli ta
wõitu saanud; need oliwad taganenud ja
teda üksi wõitlemise wäljale jätnud. Ühel

meel el kogusiwad tema poole hoidjad tema lipu alla kokku. Et wastastele näidata, et nende wäljaastumine seltsile mingisugust kahju ei ole jaksanud saata, hakkas Jakobson oma sõbradega nüüd tubliste seltsi kaswatamise eest hoolt kandma. Kui selts mõne kuu pärast oma kümne aastast pidupäewa pühitjes, wõis Jakobson rõõmuga selle peale waadata, kuidas lühikese ajaga seltsi liikmete arm üle poole suuremaks kaswanud ja järgeste weel kaswis.

1881 aasta lõpul jäi kaua lõõtsunud torm pisut waiksemaks. Ja uuel aastal tuliwad mitmed muutused. Eesti Postimehe siia maaline toimetaja A. Grenzstein lahkus toimetusest ja asutas uue ajalehe *D i e w i k u*. Grenzsteini asemelle astus Dr. K. A. H e r m a n n Eesti Postimeest toimetama. Wiimne pakkus Jakobsonile ühenduseks kohe lahkest kätt ja heitis uueste E. Kirjameeste Seltsi liikmeks, kust ta Augusti kuu lahutuse ajal lahkunud. Grenzstein selle wasta lubas omas uues lehes mööda läinud juhtumisi puutumata jätta ja rahu

pidada Gesti ajakirjandusega. Sakobson leidis wahete wahel Grenzsteini lehest küll veel seda ja teist wäikest süüdi, aga praxisewaid tüli lõfkeid ei süttinud sellepärast ometi enam mitte põlema. Kuu taga igatsetud ühendus nähti Gesti rahwa sekka jälle tagasi tulewat.

„Täielise jõu ja wõidu julgusega astus Sakala sell aastal (1882) rahwa ette, kirjutas Sakala ise, „ja rahwas lootis, et sell aastal temale enam midagi taksistust ei tule: wastased on ju kõik tükid tema wasta ära teinud, kõik kawalused ära katsunud, aga need ei mõjunud midagi — õigus ja tõde wõitis ometi; ega sell aastal enam karta ei ole, nüüd kus asjad ja ajad selgemad kui enne. Nõnda arwas rahwas, aga Sumal arwas teisiti. Kõige suurem taksistus, mis lehele tulla wõis, tuli temale; mis kellegi meelde ei tulnud mõeldagi, — sündis! Sakala asutaja ja toimetaja wõttis Sumal wõitlemise töö juurest äkitselt ära, mõjuwa mehise töö juurest kutsus ta teda ära.

Raske oli Jakobsoni töö koorm 1882
 aasta algusel. Tema abiline pidi tüki aega
 töbewoodis maas olema, mispärast kõik
 toimetamised ja tallitused Jakobsoni enese
 kaela jäiwad. Ränga töö juurest sõitis ta
 Wiljandist Pärnusse Eesti Põllumeeste
 Seltsi koosolekut juhutama. Pärnust tagasi
 tulles külmetas ta tormisest sausest ilmast ja
 jõudis läbimärg Wiljandisse. Töö ja
 läbirääkimised ettevõtmistes ei annud talle
 mitte mahti puhata. Wiljandist sõitis ta
 Wändrasse, et seal Pärnu Eesti Põllu-
 meeste Seltsi koosolekust jällegi osa võtta,
 külmetas teel uueste ja jäi sooja tõbesse
 raskest haigeks. Tohtrite puuduse pärast
 maal ei wõinud omaksed nõnda hoolt kanda,
 kudas tööbi oleks tarwitanud. Dr. Köler
 käis Wiljandist paari korda küll haiget
 waatamas, aga et selle peale haige jälle
 tohtri abita jäi, ei mõjunud need käigid
 palju. Tööbi läks ikka pahemaks, kunni wi-
 maks 7 Märtsi hommikul Jakobsoni elu-
 küünla kustutas.

Tennu tiiwul lendas see sõnum üle
Gesti maa laiale. Kohkudes kuulsiwad kõik
seda ootamata teadaandmist, mida kuuldes
laulif õhkas:

„Jakobson on surnud!“ kõlas meil
Põhjatama leinawaluga.

„Jakobson on surnud!“ kaeban teile,
Tõe sõbrad, õhkaw isamaa.

Rodumaal nüüd kajab nutu kaha,

Kajab Gesti rajast rajani,

Gesti pojad, Gesti tütreid puha

Kurtwad leinal kauge ajani!

Kui tunded valu üle jälle pisut mõitu
saiwad, hakati enamiste igal pool matuste
wasta walmistama. Ehk küll teed kõige
sandidmad ja ilmad wäga wihamased oliwad,
woolas ometi ligidalt ja kaugeelt inimesi
sadandete ja tuhandete kaupa kofku oma
wägewat mõitlejat wiimast korda waatama
ja teda hauda saatma, mis teda ta oma
Kurgja päriskohta kenas kuusosalgukeses
ootas, kuhu ennegi ju tema omaksid maetud.
Peaaegu kõik Gesti jeltsid, Gesti üliõpilased,
mitmed Aleksandri kooli abikomiteed, aja=
lehtede toimetused j. n. e. oliwad oma saadi=

kud pärgadega Jakobsoni hauale jaatnud. Aga mitte üksi Gesti rahwa, waid ka Wenelaste, Lätlaste ja Soomlaste poolt tuliwad matuselle saadikud, ehk läkitadi telegrammid ja pärjad. Ei ole meie maal ühtki matust olnud, kellest nii määratult mõõdul osa wõetud kui Jakobsoni matustest 15 Märtsi kuu päewal 1882. Peaaegu pool päewa peeti haul leinakõnepsid ja haud ise kaeti kõrge pärgade kuhjaga, mis igast küljest sinna kokku toodud. Sa wäga mitmes paigas Gesti maal helistati sell päewal kirikukellaksid ja peeti leinakõssolekuid. Jakobsoni surm oli nii sügawa haawa löönud, et palju selle kibedust esmalt sugugi ära kannatada ei arwanud jaksawat. Noored ja wanad, mehed ja naesed walasiwad tema haul walusaid leinapisaraid; kibedaste kurtsiwad nad, ilma et oma walule karastawat tröösti oleksiwad saanud.

Kewadine päewa paiste ja wihmufe nägi Jakobsoni awatud haua ääres pika tülitsemise järele erakonnad ühele teisele kätt andmas ja jeda wahet unustamas,

mis kaua wendi ühest teisest lahutanud. Uueste tuli wendadelle meelde, et kõik, kes wennaks loodud, wennalikult peawad elama ja et kõigil oma püüdmistes, kui ka teed mitmesugused, siis ometi ühesugune siht: isamaa ja rahwa õnne taganõudmine. Uus ühendus tõusis kalmukünkal ilmsiks, ühendus, mis kalli hinnaga ja otsamatumate ohwritega ostetud, ühendus, mis lootuse järele kaua saab kestma. Sa selle ühenduse wilja võib juba nähagi: jälle peab Gesticlane Gesticlast Gesticlaseks, jälle sõbraks ja wennaks. Kaswagu siis kallis ühtesobimine rahwa liikmete wahel ikka enam ja enam!

Lööme lõpetks weel korra filmad Sakobsoni üleüldise tegewuse peale ja paneme seda tähele.

Sakobsoni töö oli väga mitmekesine. Enamiste igal töowäljal sammus tema ja katsus seal wagu ajada. Koolipõllul algas ta oma tegewust koolidelle kõlblikka kooliraamatuid ja õpikirju muretsedes ja koolide

olu selle läbi parandades. Koolipõllult
 astus ta laewa meeste juurde ja katsus Eesti
 rahwa seas laewade ehitamist ja kauplemist wõ-
 raste maadega elusse äratada. Seda soowi
 pandi alles mõne aja pärast tähele ja
 näidati teuga üles, et külwatud seeme maad
 leidnud: Tallinna asutati eeltähen datud ette-
 wõtmise tarwis „Einda“ selts, kes aga
 siia maale oma ülesannet ometi weel ei
 ole jaksanud niisugusel moodsul täita kui
 see peaks sündima. — Näitemängude wäl-
 jal peab teda esimeste seffa arwama, kes
 oma jala sinna on tõstnud ja rahwalle
 algupäralise, politikalise näitemängu toimet-
 nud, ja teisi selle wälja harimisele kutsunud.
 — Tähtsamat tööd on tema laulmise põl-
 lul teinud; tema awaldatud lauluwiisid on
 enamieste kõik rahwalle armsaks ja kalliks
 saanud ja wäga mitmes paigas heliseb nende
 kaunis kõla. Mitmed neist on üle maa
 tuttawad ja kuulda kse kõigilt kooridelt. Tema
 wiimne toode lauluwiiside arwu kaswata-
 mises on siia maale weel päewa-walgelle
 jõudmata. — Paremat tähelepanemist nõuab

tema tegemus põllutöös. Mitte üksnes ei ole ta kirjadest põllutöö edenemist uurinud, ei, ise on ta seda mitmelt väljanäitufelt ja paigast oma filmaga vaatamas käinud. Nii käis ta Pärnu ja Wiljandi Cesti Põllumeeste Seltsi saate peale üleüldisel Soome väljanäitufel Helsingis 1876 ja wöttis Wiljandi Põllumeeste Seltsi saadikuna Riias 1881 põllumeeste kongressist osa. Väljanäitufi pani ta isegi Pärnu Põllumeeste Seltsis toime, keda ta oma Wändrasse asumisest saadik elu otjani juhatas. Ta Wiljandis andis tema Wiljandi Põllumeeste Seltsile nõuu seltsimaja hakata ehitama. Ettewõtmiſe otjuseks tegemiſe järele wöttis ta ehituse juhutamise oma kätte ja saatis seda, ehk küll nii mitme puudusega ja takistusega pidi wõitlema, ometi jõudſaste edasi. Siiski ei olnud temal õnne töö lõpetuſt oma filmaga näha; maja ehitus wiitiſ weel nii kaua aega, et enam kui pool aastat pärast tema põhjendaja surma 8 Oktobri kuu päewal 1882 ehituse ruumid ſisse wõidi õnnistada Wiljandi maa ja rahwa põllu-

tööd edendama. — Kõige tähtsam ja kõige rohkem mõjunud on aga tema töö politika põllul. Tema on ajatirjandust elustanud ja rahwast politikaile kaswatanud, nii et endine laisk olek ära on kadunud ja isamaaline waimustus asemelle astunud. Sakala ilmunisest saadik on osawõtmine isamaalistest asjust igal pool elawamaks läinud, uued püüdmised, uued nõudmised igal pool ilmunud. Hulgale rahwale on otsegu teine waim sisse tulnud, mis neid igal pool taga kihutab. — Üleüldse võime ütelda, et Saabsoni külwatud seeme palju wilja on kannud ja edaspidigi veel kannab. Tema on kogu uue tee laanest läbi raiunud, kus nüüd palju waimustusega edasi sammuwad; tema on tööriistad kätte annud, kellega järeletulejaid uusi sihtisid edasi ajawad, kus tarwis näewad olevat. Tema on lõkke põlema pannud, mis kangeste loidab ja mõndagi oma ohwriks neelab. Enam kui aastakümned ja aastasajad endisel ajal on tema Eesti elu muutnud, wanad käsitused

ümber lüükanud ja hoopis uued asemelle pannud. Ühelt poolt oma elu ajal jumalikul wiisil auustatud ja taewaspe tõstetud, teiselt poolt wihatud ja helwetille mõistetud, mäletab Eesti ajalugu tema mine jäädamaste.

1000 1000

Sind 18 kop.